

Verslag 35 van Club van Zeetrekwaarnemers

De Nederlandse Zeevogelgroep, sectie van de Nederlandse Ornithologische Unie, Werkgroep Zeetrek heeft dit jaar verslag nummer 35 uitgegeven dat de trek over zee gedurende de eerste helft van 1988 behandelt. Het blijkt telkens weer een probleem te zijn om de verslagen samen te stellen en het is te hopen dat de achterstand kan worden ingelopen. Door het gebruik van afkortingen in het verslag is natuurlijk minder ruimte nodig, maar het lezen maakt het er niet gemakkelijker en aantrekkelijker op, omdat het gebruik van verslagen ook voor niet-ingewijden mogelijk moet zijn.

Van waarnemingsposten zouden in elk verslag misschien de gemeenten en bijvoorbeeld de coördinaten kunnen worden vermeld. Van de Noordse Stormvogel werden 2191 exemplaren geteld, Noordse Pijlstormvogels werden vier maal en Vaal Stormvogeltje twee maal waargenomen. Opmerkelijk zijn bijvoorbeeld 47.733 doortrekkende Rotganzen en 16.320 doortrekkende Dwergmeeuwen. Opvallende waargenomen soorten waren onder meer Kwak, Sneeuwgans, Brilzeeëend, Zwartkopmeeuw, Ringsnavelmeeuw, Grote Burgemeester, Dougalls Stern en Reuzenster. Bovendien geeft het verslag uurgemiddelde-grafieken van 52 verschillende soorten die verzorgd werden door Maarten Platteeuw. Het typewerk en de eindredactie zijn door Nick van der Ham behandeld. Het verslag telt 29 bladzijden.

■ Inlichtingen bij J.A. Franeker, De Houtmanstraat 46, 1792 BC Oudeschild, Texel.

Steltlopersgids

In deze gids worden 87 steltlopersoorten besproken van de 214 soorten die in de wereld voorkomen. Het betreft vogelsoorten die zijn vastgesteld in het gebied dat in het oosten en zuiden wordt begrensd door de Oeral, de zuidkust van de Kaspische Zee, de westgrens van Iran tot in Koeweit en hier vandaan westwaarts tot de Banc d'Arguin in Mauretanië. Tot en met 1988 zijn in België 51 soorten en in Nederland 57 van deze 87 besproken soorten met zekerheid vastgesteld. De verwachting is dat in de komende jaren nog een behoorlijk aantal soorten zal worden toegevoegd aan deze lijst.

Steltlopers zijn bij ons vaak en veel waargenomen vogels die niet zelden moeilijkheden opleveren bij de determinatie. Deze gids, 'Wad- en weidevogels' genoemd, is dan ook een goede aanwinst bij de gidsen die wij op excursie bij ons kunnen dragen. In een korte inleiding worden voedselzoekten, trek, balts en paarvorming zeer informatief behandeld, waarna per soort een uitgebreide beschrijving volgt en waarbij identificatie, geluid, habitat, verspreiding, trek, foerageren, sociaal en broedgedrag, nest, eieren en jongen uitgebreid aan bod komen. De soortnaam

wordt in zeven talen vermeld. Niet minder dan 23 kleurenplaten geven de soorten in zithouding en indien van belang in vluchttekening weer. Van achttien soorten worden de veerpatronen van de kuikens weergegeven. In totaal meer dan driehonderd over het algemeen goede afbeeldingen in kleur en 52 kaartjes die nauwkeurig de verspreiding aangeven, illustreren deze goed bruikbare gids.

Als wij de verschenen grote verscheidenheid vogelgidsen in aanmerking zouden nemen, zouden wij een hele bibliotheek op onze tochten moeten meeslepen. Men zal dus een keuze moeten maken uit de meest handige en bruikbare gidsen die er zijn verschenen. Deze gids is duidelijk een die het waard is mee op excursie te nemen.

Peter Colston & Philip Burton: Wad- en weidevogels. 224 bladzijden, meer dan 300 afbeeldingen, 52 kaartjes. Vertaling en bewerking Arnoud B. van den Berg & Cecilia A.W. Bosman (1989). Originele titel *Waders*. Beschrijving van alle in Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten voorkomende steltlopers. Thieme's Natuurgidsen. Uitg. Thieme, Baarn. Prijs f 39,50.

Ornithologische encyclopedie

Wilt u informatie over vogels dan is dit boek een goede bron. Het is zo gek niet te bedenken of men vindt er de gegevens in die men zoekt. Bovendien wordt per hoofdstuk verwezen naar uitgebreide literatuur indien men zich verder in een onderwerp wil verdiepen. Niet minder dan 39 auteurs, allen specialisten, leverden hun eigen bijdrage voor de tekst, weliswaar allen uit het Engelse taalgebied. Voor de all-round vogelman een waardevolle informatiebron.

De anatomie en de fysiologie van vogels worden besproken, maar ook het vliegen, vogels in de oudheid en in de huidige tijd, de dagelijkse activiteiten (zoals voedsel, rui, slaappleats en roesten, ziekten, parasieten), verspreiding, trek en navigatie, populatie-onderzoek, broedgegevens, gedrag, de mens en de vogels (historie, kunst, literatuur, muziek, valkerij, exploitatie van vogels door de mens, bescherming). Een aantal vaktermen die in het boek worden gebruikt, zijn nader verklaard. Het boek werd uitgegeven onder auspiciën van de Engelse vogelbescherming.

Michael Brooke & Tim Birkhead editors: *The Cambridge Encyclopedia of Ornithology*. 362 bladzijden, ruim 350 kleuren- en zwartwitfoto's, illustraties en diagrammen (1991). Een Cambridge Reference Book. Uitg. Cambridge University Press, Press Syndicate of the University of Cambridge. £ 24,95.

Prisma van de biologie

In deze Prisma-pocket worden niet alleen trefwoorden op het gebied van de plant- en dierkunde behandeld, maar ook vaak gebruikte begrippen op het gebied van de moleculaire en medische biologie, immunologie, ecologie en ethologie. Biologie is bij uitstek de wetenschap van het leven. Het vak is de laatste decennia in een stroomversnelling geraakt. met steeds meer ver-

fijnde onderzoekstechnieken dringt men dieper door tot de kern van de levensprocessen. Hierdoor is het aantal specialismen binnen de biologische wetenschap groter geworden en voorts zijn de grenzen tussen de biologie en andere vakgebieden vager.

C.H. Kroon, R.E. van Maarle & M.A. Mandos: Prisma van de biologie. Ruim 2000 begrippen van A tot Z. 287 bladzijden. Prisma Opzoekboek 2675. Prisma-pocket (1991). Uitg. Het Spectrum b.v., postbus 2073, 3500 GB Utrecht. Prijs f. 14,90.

Red de aarde

Dit boek is een indrukwekkende uiteenzetting van de bewijzen die er zijn voor de aftakeling van de aarde en een dringende oproep aan mensen in landen over de hele wereld. Aan hen die op dit moment de hoeders zijn van de welvaart op onze planeet en misschien nog wel belangrijker, aan hen die op het punt staan haar te gaan beheren. Nog nooit eerder is zo'n compleet verslag samengesteld van wat er met de aarde gebeurt of is een zo onweerstaanbare oproep tot actie gedaan.

Een boek met broodnodige informatie van vele specialisten, een aanklacht of een noodkreet in een aangename verpakking... In juni 1992 komen internationale leiders in Rio de Janeiro bijeen voor 's werelds eerste 'Aarde-Conferentie'. Op die conferentie zal veel worden gesproken... maar praten alleen lost niets op. Er zal veel moeten gebeuren, er zal actie moeten worden ondernomen.

Jonathan Porritt: Red de aarde. 208 bladzijden, vele kleurillustraties (1991). Originele titel 'Save the Earth'. Nederlandse bewerking en redactionele begeleiding Van der Wildt Tekstwerk. Uitg. La Rivière & Voorhoeve, Kampen. Prijs f. 69,90.

De milieuschuld in zwart/wit

In het kader van de Honger Hoeft niet - actieweek over 'Schulden en Milieu' heeft het Chili Komitee Nederland (CKN) de Chileense milieujournalist Marcelo Mendoza Prado uitgenodigd om plaatselijke groepen te informeren over de milieuproblemen in Chili. Onlangs richtte Mendoza de organisatie APMA op, waarin journalisten samenwerken die zich bezighouden met ons milieu. Hij is ook de schrijver van het Chileense hoofdstuk 'Debt and environment in the third world', een pas verschenen rapport van Milieudefensie.

Als begeleidend materiaal voor de actieweek heeft het Chili Komitee Nederland een fotoboek uitgegeven met als titel 'De milieuschuld in zwart/wit - foto's uit Chili'. De de foto's begeleidende teksten zijn geschreven door Max Arian en minister Jan Pronk schreef het voorwoord.

M. Arian & R. Muskens: De milieuschuld in zwart/wit - foto's uit Chili. Met foto's van Hector López en Claudio Pérez. Uitg. Chili Komitee Nederland, Nieuwe Herengracht 29, 1011 RL Amsterdam, 020-6 270 307. ISBN 90-70678-22-5. Prijs f. 15,-.

Jaarverslag Flevo-landschap

De Stichting Flevo-landschap heeft onlangs een verslag gepubliceerd over haar oprichtingsperiode. Dit verslag bestrijkt de periode december 1986 tot januari 1991 en bestaat dus in feite uit

vier jaarverslagen. Het verslag gaat in op het belang van particuliere natuurbescherming in Flevo-land en verhaalt hoe de oprichting van het Flevo-landschap tot stand is gekomen. Verder geeft het een overzicht van de activiteiten op het gebied van terreinverwerving, promotie en voorlichting. Het verslag besluit met een financiële verantwoording.

Het jaarverslag is kortgeleden mondeling toegelicht op de druk bezochte jaarvergadering van het Flevo-landschap in de Agora te Lelystad. Deze geanimeerde bijeenkomst liet duidelijk zien hoe het begrip natuurbescherming leeft bij de Flevolandse. Diegenen die verhinderd waren de jaarvergadering bij te wonen, maar wel zijn geïnteresseerd zijn in het Flevolandse kunnen het verslag van de oprichtingsperiode van de stichting kosteloos aanvragen bij telefoonnummer (03200) 98 989 of schrijven naar onderstaand adres.

■ Flevo-landschap, postbus 600, 8200 AP Lelystad.

Roofvogels van Europa

In dit boek van gidsformaat passeren 38 soorten stootvogels (wij blijven liever het woord 'stootvogel' gebruiken en uit de Duitse titel blijkt dat de auteur ook liever 'Greifvögel' dan 'Raubvögel' gebruikt!) die tot de Europese broedvogels behoren de revue. De soorten worden in een wat ongebruikelijke volgorde behandeld, namelijk in volgorde van talrijkheid in Midden-Europa. Dat leidt ertoe dat de verschillende soorten kiekendieven of valken op uiteenlopende plaats in het boek zijn te vinden. Per soort worden gegevens verschaft over maten, voorkomen in Midden-Europa, kenmerken, geluid, verspreiding, populatiedichtheid en territoriumgrootte, jachtwijze en voedsel, voortplanting, sterftecijfer, hoogste leeftijd en trekbewegingen. Bovendien wordt per soort in een kader informatie verschaft over de aantallen in Europa (zonder vermelding uit welke jaren de tellingen afkomstig zijn) en gegevens over de bedreigingen die de soort krijgt te verduren. In dit boek had ik uitgebreide informatie verwacht over de acties die voor talloze stootvogelsoorten worden gehouden, zoals het uitzetten van stootvogels, het bewaken en beschermen van stootvogellegels in verschillende landen. Ook had een hoofdstukje kunnen worden gewijd aan het prachtige werk van de FIR (Fonds d'Intervention pour les Rapaces).

Het boek is rijk geïllustreerd met talloze kleurenfoto's en zwartwittekeningen (vooral vliegbeelden). Het is jammer dat het boek een groot aantal nestfoto's bevat.

Werkelijk teleurstellend is het hoofdstukje over 'Roofvogelbescherming in Europa'. Hierin wordt niet gewezen op de plichten die de EG-landen hebben zich te houden aan de EG-Vogelrichtlijn waarin alle stootvogels zijn beschermd. Trouwens het woord 'afschieten' is een jagersterm die duidt op het schieten van 'overbodig en/of schadelijk gedierte', evenals het woord 'bejagen'. Theodor Mebs: Roofvogels van Europa. Biologie - verspreiding - bedreiging. 217 bladzijden, vele kleurfoto's en tekeningen. Vertaling en bewerking Meindert de Jong (1991). Oorspronkelijke titel Greifvögel Europas. Uitg. Thieme, Baarn. Prijs f. 49,50.

Natuurtechnisch bosbeheer

Dit deel 4 van het handboek 'Natuurbeheer in Nederland' verscheen kortgeleden. Oorspronkelijk was ons bosbeheer gericht op de houtproductie. Later zijn ook natuurbehoud en recreatie een doelstelling geworden en men is de landschappelijke waarde gaan inzien. Het spanningsveld tussen belangen van houtproductie, recreatie en natuurbehoud vraagt om een aangepast en gedifferentieerd beheer. Dit deel van het handboek geeft aan hoe 'natuurtechnisch bosbeheer' zou moeten worden uitgevoerd, wil men de natuurlijke waarden van onze bossen behouden, herstellen en ontwikkelen. Na drie hoofdstukken met algemene informatie over bossen volgen vier hoofdstukken over de diverse maatregelen van het natuurtechnisch bosbeheer in het algemeen. Vervolgens behandelen vier hoofdstukken de toepassing van natuurtechnische maatregelen. Het boek besluit met een uitgebreid literatuuroverzicht en een lijst van gebruikte termen met toelichtingen en verwijzingen.

G. Londo: Natuurtechnisch bosbeheer. Deel 4 van 'Natuurbeheer in Nederland'. 190 bladzijden, 33 zwartwit foto's, 48 figuren (1991). Uitg. Pudoc, postbus 4, 6700 AA Wageningen, onder verantwoordelijkheid van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Prijs f 40,-.

Vogels in het Eemland

Dit boek behandelt de ontwikkeling van de vogelstand en het agrarische gebruik vanaf 1900 van het Eemland in de provincie Utrecht. Het boek kwam tot stand op initiatief van Adriaan Wulfse B.V. assurantiemakelaars en pensioenadviseurs te Amersfoort en dank zij een financiële bijdrage van de Stichting Project Ondersteuning Milieu (POM) te Amersfoort.

Het rapport van het DLO-Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN-DLO), thans DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, over de vogelstand en het agrarische gebruik rond de eeuwwisseling in dit gebied verscheen in 1988 en vormt de kern van dit boek (zie voor een bespreking 'Het Vogeljaar' 36 (4) : 177). In gezamenlijk overleg is tot een nieuwe opzet gekomen, waarbij ook de huidige vogelstand en het tegenwoordige graslandbeheer worden beschreven. Bovendien is de ontstaansgeschiedenis van het Eemland toegevoegd. De vogelstand in het Eemland is in vergelijking met vroeger desastreus veranderd. Opnieuw wordt het Eemland ingericht. Enerzijds worden er maatregelen getroffen, zoals waterpeilverlaging en boerderijenbouw die nadelig zijn voor de vogelstand, anderzijds worden reservaatjes gesticht, waarin men hoopt te behouden hetgeen eerst het hele gebied heeft gesierd. Achtereenvolgens worden gebiedsbeschrijving, waterbeheer, graslandbeheer, beheer van wegbermen en dijken behandeld. Ongeveer de helft van de tekst wordt besteed aan het voorkomen per soort in het gebied, uitgesplitst in de perioden 1910-1950 en 1951-1989. Bij een aantal vogelsoorten worden ook de namen vermeld die vroeger (en nu soms nog) door de lokale bevolking voor deze vogels werden gebruikt. Bij de zangvogels worden alleen de Veldleeuwrik en

de Gele Kwikstaart behandeld, misschien wel de belangrijkste soorten maar ook de Graspieper en enkele typische rietvogels zouden voor vermelding in aanmerking komen.

De auteurs schrijven dat uit recente jaren uit het Eemland geen waarnemingen van de Dwerggans konden worden achterhaald. Toch werden ze er de laatste tijd wel waargenomen (zie onder meer 'Het Vogeljaar' 36 (2) : 94).

Een fietsroutekaart van het gebied is los achterin het boek toegevoegd. Deze route leidt ons langs de meest karakteristieke delen van het gebied.

J.J. Smit & R.J.S. Terlouw: Vogels in het Eemland. De ontwikkeling van de vogelstand en het agrarisch gebruik vanaf 1900. 134 bladzijden, 45 zwartwitfoto's, 3 figuren, 2 tabellen, losbladig kaartje (1991). Eindredactie A.L. Spaans. Uitg. Jan van Arkel, A. Numankade 17, 3572 KP Utrecht, 030-731 840, in samenwerking met de Stichtse Milieufederatie, De Bilt en het DLO-Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem. Prijs f 19,90.

Geïllustreerde encyclopedie van vogels

Een heel andere encyclopedie is die in samenwerking met de Internationale Raad voor Vogelbescherming (ICBP) is samengesteld. Van meer dan 1200 vogelsoorten van de 9300 soorten die in de hele wereld voorkomen, zijn karakteristieke beschrijvingen opgenomen. Elke familie van nu levende vogels wordt behandeld en men heeft getracht van elke familie een zo groot mogelijk verscheidenheid te beschrijven. Die soorten zijn zo uitgekozen dat ze kenmerkende voorbeelden uit het verspreidingsgebied van elke familie verschaffen en bovendien worden enkele ongewone of met uitsterven bedreigde soorten behandeld. Meer dan veertig deskundigen en vijftien illustratoren werkten aan dit boek mee. Alle 176 vogelfamilies uit onze wereld komen aan bod. Met de illustraties wordt ook aandacht besteed aan de verschillen in kleur en vorm in verschillende kleden en rassen. Bovendien zijn van alle behandelde soorten ook zwartwit tekeningetjes opgenomen. De begeleidende tekst gaat in op de verspreiding, habitat, grootte, kleur en tekening, balts, nestbouw en jongen en schetst een korte karakteristiek over de gedragingen.

Het boek opent met een geïllustreerde inleiding over het leven en de diversiteit van vogels, met hoofdstukken over de evolutie, geografische verspreiding, ecologie, trek, broedzorg, eieren en nesten.

Ter afsluiting van het boek is een complete lijst opgenomen van alle 9300 vogelsoorten die er op aarde voorkomen, ingedeeld naar familie, met daarbij het verspreidingsgebied en de internationale beschermingsstatus van elke soort. Voor het eerst hebben hier alle voorkomende vogelsoorten op de wereld een Nederlandse naam gekregen. Over de Nederlandse naamgeving is het laatste woord nog niet gesproken. In sommige namen worden soms twee vogelfamilies in één naam samengebracht of men heeft getracht de beschrijving van de soort in de naam terug te brengen. Wij denken onder meer aan Kuifhoenderkoet, Tortelkoekoeksduif, Dubbeloogvijgpegaai, Blauwkapvlagstaartpegaai, Ooie-

vaarsbekijsvogel, Roodkaplawaaia maker, Bruinkopsnavelmees en Afrikaanse Klauwviervliegen-vanger. De naam Gewone Graszanger voor Waaierstaartzanger wordt steeds vaker gebruikt ofschoon een nieuwe naamlijst met officiële Nederlandse vogelnamen nog steeds achterwege is gebleven.

De gebruikswaarde van het boek zou sterk zijn vergroot als de Latijnse en Nederlandse vogelnamen van de complete naamlijst van 9300 namen een complete index was samengesteld.

Christopher M. Perrins (redactie): Geïllustreerde Encyclopedie van de Vogels. Een compleet overzicht van alle vogelsoorten van de wereld. 420 bladzijden, ruim 1200 gekleurde afbeeldingen, vele zwartwit afbeeldingen. Vertaling Peter Brouwer en Pieter Wolswijk met medewerking van drs. Kees Roselaar (1991). Originele titel *The Illustrated Encyclopedia of Birds of the World*. Uitg. Zuid-Hollandsche Uitgeversmij, Amsterdam. Prijs f 99,-.

Deze encyclopedie is ook in de Duitse taal vertaald en bewerkt door negen Duitse ornithologen. In deze uitgave treft men alle Duitse namen voor de vogels uit de wereld aan. Het is jammer dat bij de vertaalde uitgaven niet de namen van de vogelsoorten in andere talen worden vermeld. Dat zou het boek nog aanzienlijk hebben doen stijgen in gebruikswaarde. 'Die Vögel der Welt' (Andrew Gosler, Hrsg. 1991) is uitgegeven door Franckh-Kosmos Verlags-GmbH & Co., Stuttgart. ISBN 3-440-06302-X.

Stadtökologie. Das Beispiel Berlin

Het stedelijke milieu komt in toenemende mate in het aandachtsveld van biologen. Als landschap en summum van antropogene herkomst, doet het zeker niet onder voor alle andere typen landschappen die wij kennen. Ook hier wil 'de natuur' zich handhaven en vestigen. In het kader van het project 'Europäische Akademie für städtische Umwelt' is in (West-)Berlijn een studie gedaan naar de ecologie van het stadsgebied. Het kloee boekwerk dat hiervan het resultaat is, is buitengewoon en is zeker de aanschaf waard. Het behandelt de geologische geschiedenis van het Berlijnse, klimaat, de geschiedenis van bos en moeras en van de zoogdieren. Gedurende het proces van stadsvorming zijn er nieuwe ontwikkelingen op gang gekomen. De invloeden daarvan op alle segmenten van de dode zowel als van de levende natuur worden op een goede wijze behandeld. Daarnaast worden bijzondere, of liever gezegd enkele uitgekozen stadsgebieden, afzonderlijk uitgewerkt. In een groot aantal opzichten herinnert dit werk aan het boek van R.S.R. Fitter (1945) 'London's Natural History'. Fitter's publikatie was waarschijnlijk een der eerste die in zijn volle omvang de natuurhistorische geschiedenis van een grote stad beschreef. In het boek van professor dr. Herbert Sukopp wordt de stof nog diepgaander behandeld en uiteraard met moderne inzichten. Tussen het pionierswerk van Fitter en het onderhavige ligt immers een tijdsinterval van 45 jaar gedurende welke tijd onze kennis over de toestand van de natuur en het milieu zeer toegenomen is. Met name in stedelijk gebied is milieuzorg in relatie tot het voorkomen van de levende natuur een maar al te vaak verwaarloosd gebied. Dit boek is een aanrader, als een case-study, voor eenieder die

te maken heeft met natuurontwikkeling in stedelijk gebied. Jammer is het ontbreken van een echt overzicht over de kolonisationsgeschiedenis van dieren en planten in de stad (Berlijn). Het wordt wel behandeld maar niet al te diepgaand en niet in de context van kolonisationspatronen in het algemeen. In dit licht gezien ontbreken in de literatuuropgave wat de vogels betreft een aantal belangrijke bronnen. Anderzijds wordt nog zelden gepubliceerd over de historische kant van het voorkomen van vogels. Met name als er (chemische) stoffen en specifieke artificiële omgevingsstructuren mee zijn gemoeid. In de bibliotheken van stadplanologen zou dit boek niet mogen ontbreken! Het boek is in ieder geval een aanmoediging om ook eens in stedelijk gebied wat meer aan natuurhistorisch onderzoek te gaan doen.

Pierre Maréchal.

Herbert Sukopp et al: Stadsökologie. Das Beispiel Berlin. 455 bladzijden, geïllustreerd met kleurenfoto's, tabellen en figuren, uitgebreid trefwoordregister en literatuuropgave. Een kaart is toegevoegd. Dietrich Reimer Verlag, Unter den Eichen 57, D-1000 Berlin 45, BRD. ISBN 3-49600970-5. Prijs DM 48,-.

Plantengroei van de Waddeneilanden

In dit voor een breed publiek toegankelijke boek beschrijven de auteurs de historie van de plantengroei op de Waddeneilanden. In het eerste gedeelte komen de landschapsgeschiedenis, de historische geografie en de invloed van de mens op het duingebied aan de orde. Vervolgens maken de auteurs de samenhang van de plantengroei met de bodem, microklimaat en de waterhuishouding duidelijk. tenslotte beschrijven de auteurs per eiland de planten groei en vergeten daarbij niet naar de vogels te kijken. Tot de oudste aanplantingen behoren die van de eendenkooien, die, met enkele uitzonderingen van veel latere datum, geheel uit loofhout bestaan, overwegend uit Elzen. De auteurs schrijven over de Zilvermeeuw onder meer: *'Het is zeer de vraag of de predatie door de Zilvermeeuw inderdaad de populaties van andere broedvogels negatief beïnvloedt. Onderzoek heeft dit niet kunnen bevestigen, tenzij in gevallen waar een zilvermeeuwenkolonie in of vlak naast een kolonie van bijvoorbeeld Grote Sterns is gelegen op een plaats waar deze niet kunnen uitwijken'*. Behalve aan meeuwen en sterns wordt ook aandacht besteed aan de Eiderend, alle vogelsoorten, die, evenals de weidevogelsoorten, typische bewoners zijn van dit gebied.

V. Westhoff & M.F. van Oosten (1991): De plantengroei van Waddeneilanden. 416 bladzijden, 166 afbeeldingen waaronder vele kleurenfoto's, tekeningen en schemata van de auteurs en Ruth van Crevel (1991). Uitgegeven ter gelegenheid van het negentigjarig jubileum van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Nummer 53 van de Natuurhistorische Bibliotheek van de KNNV. Uitg. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht. Prijs f 79,50 (voor leden van de KNNV f 59,50), te bestellen door overmaking van f 84,- (inclusief f 4,50 verzendkosten) op gironummer 13 028 ten name van Stichting KNNV, Eindhoven, onder vermelding van 'NB 53 Plantengroei van Waddeneilanden'.

Het Vogeljaar 40 (1992) 1

Opkomst en ondergang van een meeuwenkolonie

Meeuwen zijn zowel in het binnenland als aan de kust een bekende verschijning. Hoe lang de verschillende meeuwesoorten in Nederland broeden is echter meestal onbekend. Het aantalsverloop van de meeuwen en de invloed van de mens en de natuur wordt duidelijk geïllustreerd door de gegevens, verzameld in de Wassenaarse Duinen. Het onderzoek heeft naast gegevens over het aantalsverloop ook ethologisch wat opgeleverd, zodat over beide conclusies worden getrokken. Sinds 1910 werd de meeuwenkolonie in de Wassenaarse Duinen al tegen eierrapers beschermd. Maar zo was dat lang niet bij alle meeuwenkolonies langs onze kust. Ik herinner mij nog heel goed dat in het begin der jaren dertig in vele kolonies van de Zilvermeeuwen de eieren driftig werden geraapt. De eieren werden onder meer verkocht aan banketbakkerijen. Dit boekje houdt zich echter voornamelijk bij een studie van de meeuwenkolonie in Meijndel.

Zes auteurs leverden elk hun eigen bijdrage aan de tekst, waarbij de opkomst en de ondergang van de kolonie in cijfers en per soort worden behandeld, waarna aandacht wordt besteed aan het aantalsverloop in ruimer verband, mensen en meeuwen in Meijndel, ethologisch onderzoek door Niko Tinbergen in het verleden en het huidige ethologisch onderzoek. Er zijn nu ten gevolge van een hoge predatiedruk bijna geen meeuwen in Meijndel meer over en zeker niet genoeg om het onderzoek voort te kunnen zetten. 'Jammer is dat geenszins', schrijft R.M. Wanders in het laatste hoofdstuk, 'In tegendeel', zo vervolgt hij, 'het leert ons dat de natuur een onvoorspelbaar karakter behoudt. En is het dan niet prachtig om te zien dat telkens weer onze verwachtingen, waarmee wij de natuurlijke processen trachten te voorspellen niet overeenkomen met de in de natuur grillige werkelijkheid?'

A.E. Bouman, G.J. de Bruijn, A. van Hinsberg, P. Sevenster, E.A.J. Wanders & R.M. Wanders, eindredactie: T.W.M. Bakker & D.A.G. Buizer: Meeuwen. Opkomst en ondergang van een meeuwenkolonie. Een studie in Meijndel. 68 bladzijden, 16 figuren, 6 tabellen, 13 zwartwitfoto's (1991). Wetenschappelijke Mededeling nummer 204, Mededeling van het Meijndel-Comité, Nieuwe Serie nummer 126. Uitg. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht, in samenwerking met Duinwaterbedrijf Zuid-Holland. Prijs f 23,- (voor leden van de KNNV f 17,50). Te bestellen door overmaking van f 27,50 (inclusief verzendkosten) op gironummer 13 028 ten name van Stichting Uitgeverij KNNV, Eindhoven, onder vermelding 'Meeuwen, MW 204'.

Drentse Vogels

Van deze periodieke uitgave van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe verscheen kortgeleden nummer 4. Nummer 1 van deze uitgave verscheen in 1985 en het dubbelnummer 2 & 3 verscheen in 1989. Nummer 4 bevat 48 bladzijden met artikelen over de Aalscholver in Drenthe (door P. Venema), over het voedsel van de Klaptekster in Boswachterij Hooghalen tussen november 1988 en maart 1989 (door W. van Manen), over de herfsttrek in 1988 over Oosteinde, ge-

meente Ruinerwold (door M. Klemann), over terreingebruik door Wespenevies (door R.G. Bijlsma), over slaaptrek van Merels in Peize: een armoede-verschijnsel? en gedragsaspecten rond de slaaptrek van Merels in Peize (door P. Venema).

Bovendien bevat dit nummer zes rapportbeschrijvingen van verslagen die de provincie Drenthe aangaan. Als vrolijke noot een strip van 'Bram Baardmees' door Hans Colpa. Dit nummer heeft een nieuw ogend omslag. De redactie wordt gevormd door Jan Grotenhuis, Peter Venema, Yzaak de Vries en Henk Nijmeijer.

Dit nummer kan worden besteld door overmaking van f 13,- op postgirorekening 3 870 292 ten name van de penningmeester van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD), postbus 431, Haren, onder vermelding van 'DV4'.

Nestkastengids

Bij het Buitenbedrijf BBZ (BewustBuitenZijn) in Groningen is inmiddels de derde druk verschenen van de uitvoerige brochure 'Nestkastengids en andere woonmogelijkheden voor vogels, zoogdieren, amfibieën en insecten'.

Jan Doevendans & Gert Breukema, Nestkastengids. 24 bladzijden, geïllustreerd met foto's en tekeningen en werktekening om zelf een nestkast te maken. Prijs f 9,-. Bestelbaar door overschrijving op postbank 2 575 535 ten name van BBZ, Groningen onder vermelding van 'Nestkastengids'. Nadere informatie 050-145 027.

Mercapturic Acids in Biological Monitoring

In dit gelijknamige proefschrift doet Ronald T.H. van Welie verslag van zijn onderzoek bij loonspuiters in de bollenteelt die vaak worden blootgesteld aan hoge concentraties van het grondontsmettingsmiddel 1,3-dichloorpropeen. Hij stelde onder meer vast dat bij deze mensen gedurende 30% van de werkdagen de huidige grenswaarde van toegelaten blootstelling werd overschreden. De onderzoeker stelt urinestests voor om blootstelling aan bestrijdingsmiddelen te meten. Voor natuurbeschermers (maar niet alleen) is het belangrijk te weten dat Van Welie onder meer tot de conclusie komt dat 'Verschillen in de aanwezigheid van bepaalde enzymen, die van belang zijn voor bescherming van de mens tegen chemische stoffen, er op wijzen dat de gevoeligheid voor bestrijdingsmiddelen mogelijk erfelijk is bepaald'. Met andere woorden: het al of niet beschikken over een of meer enzymen (onder meer afhankelijk van de soort bestrijdingsmiddel), bepaalt (mede) de mate van risico's voor gezondheid en sterfte bij de toepassing van bestrijdingsmiddelen. Een en ander zou hoog nodig verder dienen te worden onderzocht. Met name omdat in de Bondsrepubliek Duitsland al een tijd 'stemmen' opgaan die van mening zijn dat bij vogelsterfte als gevolg van de toepassing van bestrijdingsmiddelen vermoedelijk een 'genetisch' gebrek kan zijn betrokken. Anders gezegd: de kans is groot dat chemische bestrijdingsmiddelen selectief uitwerken op de erfelijke verhoudingen binnen populaties en daarmee invloed uitoefenen op de verdere evolu-

tionaire ontwikkelingen. Bovendien wil de Europese Gemeenschap ongeveer 10.000 stoffen die al voor 1981 bekend waren zonder nader onderzoek op een positieve lijst van ongevaarlijke stoffen plaatsen. 'Het is geen doen om alle bestaande stoffen alsnog te keuren', schrijft het informatieblad Europees Parlement Nieuws (13 (10): 1, 1991). De studie van Van Welie opent wellicht een nieuwe bladzijde in de problematiek aangaande de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen.

Pierre Maréchal

Ronald T.H. van Welie, Mercapturic acids in Biological Monitoring. Applications to 1,3-dichloropropene and other pesticides. 192 bladzijden, figuren en per hoofdstuk uitgebreide literatuuroppgave (1991). Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam. Nadere informatie Ronald van Welie, 070-3 847 624.

Les oiseaux de Charente

Dit boekje behandelt de vogelsoorten die in het Franse departement (nummer 16) Charente zijn vastgesteld. Charente, met als voornaamste plaats Angoulême, ligt grofweg tussen Limoges en Bordeaux. In vier jaar werden in totaal 144 vogelsoorten in dit departement door 64 vogelkenners vastgesteld en hun broedgegevens werden op kaart gebracht.

Verbijsterend is dat bij elke soort in kapitale letters staat vermeld PROTÉGÉE, EN DANGER of CHASSÉE. Van een ook door Frankrijk ondertekende EG-Vogelrichtlijn heeft men blijkbaar helemaal niet gehoord. De volgende vogelsoorten worden onder meer genoemd als 'vogelvrij': Zomertaling, Slobeend, Kwartel, Kwartelkoning, Waterral, Waterhoen, Kleine Plevier, Kievit, Wulp, Oeverloper, Holenduif, Tortelduif, Veldleeuwerik, Merel, Zanglijster, Grote Lijster, Vlaamse Gaai, Roek, Kauw, Ortolaan en de doortrekkers, zoals Krakeend, Pijlstaart, Kanostrandloper, Grutto, Zwarte Ruiter, Tureluur, Groenpootruiter, Witgatje, Bosruiter. Vogelsoorten die bij ons ook nog mogen worden geschooten moet men daar nog bijrekenen. Zo langzamerhand wordt het eens hoog tijd dat alle Franse politie-ambtenaren van hoger hand een duidelijke aanwijzing ontvangen welke vogelsoorten wel en welke niet bij de officiële Franse wet zijn beschermd. Er ligt hier een urgente taak weggelegd voor vogelbeschermers. Het boekje dat veel informatie ook over de natuur in het departement verschaft, is samengesteld met medewerking van bekende Franse ornithologen.

Jean-Pierre Sardin (redactie): Les oiseaux de Charente. 189 bladzijden, vele kleurenfoto's en kaartjes (1991). Uitg. Société Charentaise de Protection de la Nature et de l'Environnement, Ancienne École H. Boucher, Impasse Lautrette, F-16000 Angoulême, Frankrijk, (16) 45 918 970. Prijs FF 100 + FF 20 portokosten.

Macro-invertebraten en waterkwaliteit

Afhankelijk van de fysische en chemische eigenschappen heeft eigenlijk ieder type water een eigen kenmerkend leven van planten en dieren. Met het blote oog waarneembare dieren zonder ruggewervel zoals wormen, slakken, kreeftachtigen, bloedzuigers, kevers, insecten, kokerjuf-

fers, worden macro-invertebraten genoemd. Het gaat om een uitgebreide groep dieren die in het water niet alleen een functie vervullen maar ons tevens tot indicatoren voor milieu- en waterkwaliteit kunnen dienen.

De auteurs zijn er in geslaagd om naast een beschrijvend hoofdstuk over het aquatisch milieu een goede determinersleutel aan te bieden. Deze vervangt zeker veel bestaande, en soms achterhaalde, werkjes. Andere hoofdstukken geven een systematisch overzicht, de Belgische en Nederlandse waterkwaliteitsbepaling, uitgebreide literatuuroppgave en een goed namenregister. Het boek is geïllustreerd met meer dan duizend tekeningen van Frank Dobbelaere. Niels De Pauw en Rudy Vannevel en vele anderen zijn er in geslaagd om een praktisch en uniek standaardwerk te maken dat binnen een jaar reeds de tweede druk mocht beleven. Een boekwerk waar de vogeljaarlezers ook wat aan heeft. Al was het slechts voor het determineren van prooidieren uit het watermilieu.

Pierre Maréchal.

N. De Pauw & R. Vannevel et al: Macro-invertebraten en waterkwaliteit. Nummer 11 van de reeks 'Dossiers Stichting Leefmilieu', 316 bladzijden, circa 1000 hoogwaardige en duidelijke tekeningen, zwartwit foto's, tabellen, literatuuroppgave en uitgebreid register (1991). Bestelbaar bij uitgever Stichting Leefmilieu vzw & Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Kipdorp 11, 2000 Antwerpen, (03 - 2 316 448). Prijs (exclusief porto) BFr. 750.-.

Hergebruik eierschalen spaart milieu

Ruim 10.000 ton van het afval dat de Nederlandse eierverwerkende industrie jaarlijks stort, kan dienen als kalkmeststof voor de landbouw. Hergebruik van eierschalen door boeren scheelt 1100 tot 1500 vuilniswagenladingen aan gestort afval per jaar. Bovendien spaart hergebruik grondstoffen, energie, landschap en milieu. De aanwending van gebroken eierschalen als kalkmeststof is echter niet toegestaan. Eierschalengruis moet in het Meststoffenbesluit dan ook worden erkend als een kalkmeststof. Deze aanbeveling doet het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) in de studie 'Hergebruik van eierschalen in de landbouw: mogelijkheden en effecten op het milieu'.

Kalk is een belangrijke meststof. De Nederlandse landbouw voert elk jaar meer dan 100.000 ton kalkmeststoffen aan die als delfstof is gewonnen. Van deze 'delfstoffelijke kalk' komt meer dan de helft uit Zuid-Limburg (het plateau van Margraten). De winning put de kalksteenvoorraden uit en tast het landschap aan.

Tegelijkertijd produceert de eierverwerkende industrie jaarlijks 13.000 ton eierschalen. Hiervan wordt het grootste deel als afval gestort. Gebroken eierschalen hebben de samenstelling van een kalkmeststof. Toch wordt het product niet als een kalkmeststof erkend omdat het gruis niet fijn genoeg is. Gebroken eierschalen komen daardoor welhaast automatisch onder de Afvalstoffenwet te vallen, waardoor opslag en aanwending kunnen worden aangemerkt als 'illegaal storten'.

Gebroken eierschalen kunnen delfstoffelijke kalk

goed vervangen in situaties waarin geen snelle werking is vereist, bijvoorbeeld bij continueelt en in een veenkoloniaal bouwplan. Het is mogelijk alle eierschalen uit de eierverwerkende industrie in de landbouw te hergebruiken. De Nederlandse landbouw kan dan jaarlijks met 6% minder delfstoflijke kalk toe. Eierschalen bevatten mineralen (stikstof, fosfor en kalium). Worden de schalen als afval gestort, dan kunnen deze mineralen uitspoelen naar het grondwater. Worden de schalen daarentegen hergebruikt in de landbouw, dan kan de boer de aanwezige mineralen op zijn mestgift in mindering brengen. Dat scheelt kunstmest. Bovendien bevatten eierschalen minder zware metalen dan delfstoflijke kalk. Ze zijn dus minder schadelijk voor het milieu, mogelijk zijn er ook voordelen voor de natuur: op kalkarme gronden kan het gruis een extra kalkbron zijn voor vogels in de legerperiode. Al met al biedt hergebruik van eierschalen zoveel voordelen dat het jammer zou zijn deze kansen onbenut te laten.

De notitie is te bestellen door overmaking van f 13,- op girorekening 4 204 713 of Raborek. 39.42.82.388 ten name van Centrum voor Landbouw en Milieu, Utrecht, onder vermelding van 'Eierschalennotitie'.

Bauerhoftiere, lebendes Kulturgut

Als 'Sonderheft' van het tijdschrift 'Schweizer Naturschutz' (oktober 6/1991) verscheen een nummer over de diersoorten die wij rond de Zwitserse boerderij nog kunnen aantreffen. Er bestaan naast uitstervende in het wild levende dieren ook huiskierrassen die gevaar lopen te verdwijnen. In een met veel kleurige illustraties versiert nummer worden onder meer behandeld de rassen van runderen, paarden, varkens, schapen, geiten, konijnen, hoenders, ganzen, eenden, duiven, honden, katten en bijen. De uitgave besluit met een 'rode lijst' van reeds uitgestorven en sterk bedreigde boerderijdieren.

Wie er nog meer over wil weten kan veel informatie vinden in het boek 'Die Tiere auf dem Schweizer Bauernhof' waarvan pasgeleden de vijfde, geheel herziene druk is verschenen bij de uitgeverij AT Verlag Aarau onder artikelnummer 'Art-nr. 3116, bestellingen bij de Schweizerischer Bund für Naturschutz (SBN), Postfach, Ch-4020 Basel, Zwitserland, telefoon (0)61 3 127 442.

Broedvogels van het Noordelijk Peelgebied

De provincie Limburg is in 1990 gestart met de kartering van de avifauna in Limburg. Men wil een integraal, actueel en op provinciaal gebruik toegesneden bestand van de avifauna hebben. De bedoeling hiervan is dat het ruimtelijke ordeningsbeleid met advisering aangaande ecologische aspecten kan worden verbeterd. Aldus een goed initiatief. Het onderzoeksgebied omvat ruim 36.000 hectaren en wordt begrensd door de Limburgs-Brabantse grens, de Maas en de autosnelweg A67/E34. De auteurs hebben een waarderingsmethode ontwikkeld en passen dat toe op hokken van 500x500 meter. Met behulp van ecologische soortgroepen die in relatie zijn gebracht tot specifieke landschapstypen en biotopen en

het waarderingsstelsel ontstaat inzicht in het relatieve belang van bepaalde gebiedsdelen. Door de indeling in ecologische soortgroepen treden de auteurs in het voetspoor van A. Voigt (1908). De uiteindelijke referentie naar het landschap is altijd waardevol. Met name als het gaat om de mogelijkheden van adaptatie aan veranderende habitatomstandigheden vast te leggen. Ondanks al het werk van talloze vogelaars in Limburg is het midden en het noordelijk deel van de provincie relatief weinig onderzocht. Gedurende de karteringsperiode kunnen aldus nog heel wat verrassende ontdekkingen worden gedaan. Goed geïllustreerd en voorzien van goed leesbare kaarten, tabellen en foto's van S. Jansen, F. Schepers en R. Schols. Aanbevelingswaardig, hoewel de literatuurverwijzing wel erg mager is uitgevallen.

Pierre Maréchal.

R. Schols & F. Schepers: De broedvogels van het Noordelijk Peelgebied. Avifaunakartering Limburg Deelgebied 1, 1990. 202 bladzijden, met 5 bijlagen, literatuur-opgave, 8 tabellen, 31 figuren, kaarten en 25 foto's (1991). Bestelbaar bij de bibliotheek van de Provincie Limburg, postbus 5700, 6202 MA Maastricht, 043 - 897 382. Prijs f 28,50 (inclusief porto).

Kunstmatige nestgelegenheden voor Waterspreeuw en Grote Gele Kwikstaarten

In Zwitserland is een goed geïllustreerde brochure verschenen over het maken en aanbrengen van kunstmatige nestgelegenheden voor de Waterspreeuw en voor de Grote Gele Kwikstaart. Een belangrijk onderwerp nu natuurlijke geschikte nestplekken zeldzamer zijn geworden.

Glutz von Blotzheim & Christine Breiten-Würsten: Hinweise zum Bau von Brutnischen für Wasseramsel und Bergstelze, 16 bladzijden, geïllustreerd met foto's, kaarten en tekeningen en voorzien van een literatuur-opgave. Gedrukt op kringlooppapier. Bestelbaar bij Eidgenössische Drucksachen- und Materialzentrale (EDMZ), 3000 Bern, Zwitserland. Prijs, inclusief verzendkosten, SFR. 13.00.

Effect van autowegen op dichtheid broedvogels

Dit rapport is een synthese van ruim vijf jaar onderzoek. De resultaten van dit onderzoek laten overtuigend zien dat die periode ook verantwoord was. Immers de complexiteit van de bestudeerde relatie tussen verkeer op auto(snel)wegen en broedvogelgemeenschappen in aangrenzende natuurgebieden had gemakkelijk tot geheel verkeerde conclusies kunnen leiden. De onderzoekers laten zien dat in de naaste omgeving van auto(snel)wegen naar verhouding lage dichtheden van tal van vogelsoorten in uiteenlopende milieutypen een algemeen verschijnsel zijn, maar dat er jaren zijn dat dit effect niet of nauwelijks optreedt.

Met behulp van het verband tussen geluidsbelasting (als maat voor de verkeersbelasting) en dichtheid is de effectafstand aangegeven en is de afname van de dichtheid berekend. Bij de vogelsoorten zijn onderling grote verschillen opgemerkt. Voor een autosnelweg met 75.000 motor-

voertuigen per etmaal zijn de uiterste waarden voor de effectafstand in een gebied met 75% bos 81 meter (Houtsnip) en 990 meter (Koekoek), in open weidegebied 100 meter (Meerkoet) en 1130 meter (Grutto). De afname van de dichtheid in de beïnvloede zone varieert in bos van 37 tot 99% en in open weidegebieden van 36 tot 82%. Het effect op de dichtheid blijkt af te nemen met een groter wordende populatie en in veel gevallen zelfs te verdwijnen. Er zijn aanwijzingen dat het effect waarschijnlijk vooral wordt veroorzaakt door geluidsbelasting. Mogelijk speelt stress daarbij een belangrijke rol. De resultaten van het onderzoek zijn goed bruikbaar voor het voorspellen van het effect ten behoeve van bijvoorbeeld milieueffectrapportage. Daarnaast is er een handvat voor het treffen van mitigerende maatregelen.

M.J.S.M. Reijnen & R.P.B. Foppen: Effect van wegen met autoverkeer op de dichtheid van broedvogels. Hoofdrapport. IBN-rapport 91/1. 110 bladzijden, 16 figuren, 16 tabellen, 9 zwartwit foto's (1991). Onderzoek in opdracht van de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat. Uitg. DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Leersum. Prijs f 16,-, verkrijgbaar door overmaking op giro 948 540 ten name van SBN, Wageningen, onder vermelding van titel rapport en nummer.

Spoorwegen, toevluchtsoord voor plant en dier

Spoorwegterreinen, zowel bermen langs de spoorlijnen als de emplacementen, doen vaak in niets onder voor echte natuurgebieden. Hoewel het biotopen zijn, die door de mens zijn aangelegd, kunnen vele soorten planten hier beter overleven dan elders in het cultuurlandschap. Ari Koster beschrijft in dit boek niet alleen de resultaten van tien jaar onderzoek aan de vegetatie langs de spoorbanen, maar geeft ook aan hoe het beheer van deze terreinen nog beter zou kunnen. In de tijd dat er nog met steenkolen gestookte locomotieven reden, ontstonden er in de drogere gebieden die werden doorsneden, vaak branden door wegs pattende vonken. Hierdoor waren in de droge jaargetijden branden schering en inslag en er werden langs de spoorbanen brede brandgangen van zand vrijgehouden van begroeiing. Deze brandgangen langs onze spoorlijnen herbergden in die tijd tal van interessante vogelsoorten.

A. Koster: Spoorwegen, toevluchtsoord voor plant en dier. 236 bladzijden, 300 verspreidingskaartjes van planten, 50 overige figuren en kaartjes, 55 kleuren- en 4 zwartwitfoto's (1991). Natuurhistorische bibliotheek van de KNNV nummer 54. Met een Engelse samenvatting. Uitg. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht. Prijs f 52.50 (exclusief f 4.50 verzendkosten). Te bestellen door storting op girorekening 13 028 ten name van Stichting Uitgeverij KNNV, Eindhoven, onder vermelding van 'NB 54 Spoorwegen, toevluchtsoord'.

Vechtstreek, keuzes in natuurbeheer

Alles draait om water, het beheersverslag van de Beheersseenheid Vechtstreek is er een voorbeeld van. In 'Alles draait om water' valt te lezen hoe Staatsbosbeheer probeert de waterkwaliteit en -kwantiteit zo te regelen dat plante- en dierenleven er optimaal van profiteren. Maar Staatsbos-

beheer bepaalt niet alleen de kwaliteit en kwantiteit van het water in zijn terreinen. Water stroomt waar het kan gaan, waardoor Staatsbosbeheer heeft te maken met andere gebruikers, zoals de landbouw en de waterwinning. Dat onderstreept de noodzaak tot samenwerking met andere belangengroepen.

In dit verslag komt onder meer aan de orde het weidegebied bij Demmerik (ten zuidoosten van Vinkeveen), de moerassen van Westbroek, en van de Molenpolder (ten oosten van Maarsse) en het reservaat De Meije. In de Demmerikse Polder broeden nog Zwarte Sterns en in de Molenpolder werden in 1990 onder meer de volgende zeldzame vogelsoorten broedend aangetroffen: Grauwe Gans (2 paren), Roerdomp (1 paar), Woudaapje (1 paar), Purperreiger (4 paren), Porseleinhoen (8 paren) en Witgesterde Blauwborst (5 paren).

Het verslag beschrijft de keuzes die de Beheersseenheid Vechtstreek de afgelopen jaren heeft gemaakt. Daarbij heeft steeds vooropgestaan dat natuurwaarden duurzaam worden veilig gesteld.

Wim ten Brinke & Chris de Jong (coördinatie André Wiersma): Alles draait om water. De Vechtstreek, keuzes in natuurbeheer. Beheersverslag 1991. Uitgave van Beheersseenheid Vechtstreek, Westbroekse binnenweg 5, 3612 AE Tienhoven, 03469-1857.

IJsvogels in de Biesbosch

In 1985 verscheen onder deze titel een artikel in 'Het Vogeljaar' 30 (4) : 145-150. Thans is over dit onderwerp een fraai boek verschenen. De grootste helft van de inhoud van dit boek bestaat uit een serie kleurenfoto's die de auteur in de Biesbosch van deze bedreigde vogelsoort heeft gemaakt. De recreatie blijkt in dit gebied voor deze vogelsoort ernstig verstorend te werken. De auteur is samen met ondermeer opzichter bij het Staatsbosbeheer, Dirk Feij, in rustige en niet toegankelijke plaatsen in dit gebied de mooie, hoge steile kanten af gaan steken om deze geschikt te maken als broedplaats voor de IJsvogels. Gewapend met spade en grondboor trok men er op uit. Met de grondboor werd een gaatje voorgeboord, zodat de vogels dit verder zelf konden uitgraven. Ze graven namelijk nestgangen van zo'n zeventig tot negentig centimeter diep met aan het eind een 'kamertje' om in te broeden. En ze kwamen. In 1990 broedden er vijf paartjes in het gebied, waarvan vier paartjes in de door hen afgestoken wanden. Na de koude winter 1990-1991, toen de hele Biesbosch dichtvroor, waren er nog maar twee paartjes overgebleven. Deze zorgden in de aangelegde 'ijsvogelwanden' gelukkig weer voor zo'n vijftien tot twintig jongen. Het ligt in de bedoeling tien steile wanden te creëren voor even zoveel paartjes. De watervervuiling dient er echter snel te worden aangepakt. Omdat de IJsvogel aan het eind van een voedselketen staat, maakt het vervuilde water hen extra kwetsbaar.

Kees Bolkenbaas: IJsvogels in de Biesbosch. 64 bladzijden, 53 kleurenfoto's (1991). Uitg. Pictures Publishers, Polstraat 42, 4261 BV Wijk en Aalburg, 04164 - 1610. Prijs f 29,50.